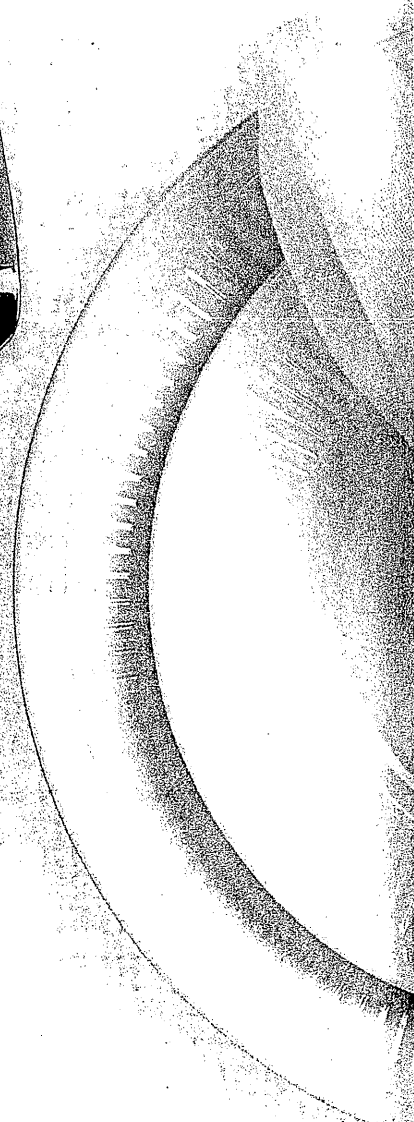
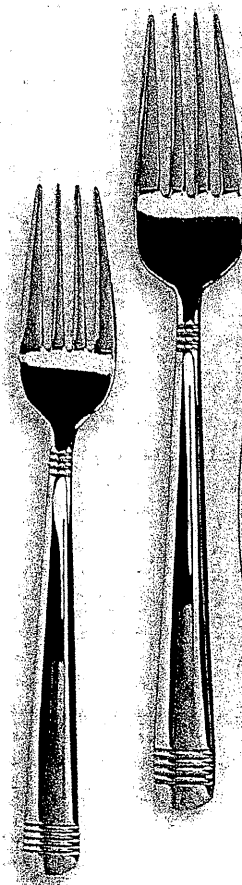
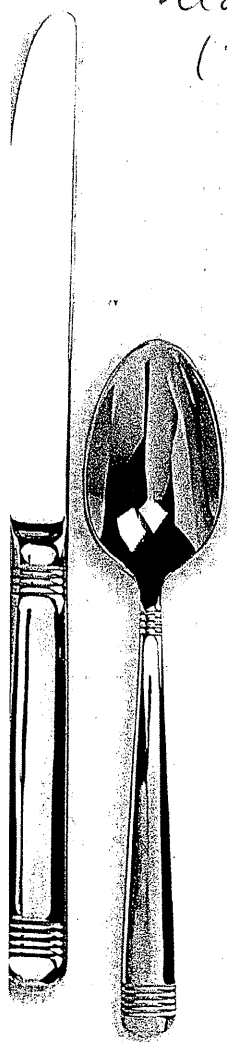

Van Opperdoezer Ronde, Beiers Bier en Griekse Feta...

lit. Voer voor advocaten
Janje Bali Cuper 2005
red. B. M. J. van der Meulen
(2005)

Dhr. mr. G. van der Wal

Dhr. mr. G. van der Wal

studeerde rechten aan de Rijksuniversiteit Utrecht (1977) en werkte vervolgens van 1977 tot 1984 als advocaat in Tilburg en Breda. In die periode begon hij zijn specialisatie in het Europese recht met de procedure die leidde tot het arrest Broekmeulen van het Hof van Justitie. Vanaf 1986 was hij als partner van een Nederlands kantoor werkzaam te Brussel en bouwde daar een brede Europese praktijk op. Per 1 november 2002 trad Gerard van der Wal toe tot Houthoff Buruma en is hij werkzaam op de Brusselse vestiging.

Hij is als advocaat ingeschreven bij de Orde van Advocaten te Den Haag en tevens bij de Brusselse Orde. Gerard van der Wal is ook "associate member" van de American Bar Association.

In de loop der jaren heeft hij ruime ervaring verworven op het brede terrein van het Europees recht. Hij treedt op in procedures bij het Hof van Justitie, het Gerecht van Eerste Aanleg, nationale rechterlijke instanties – als cassatieadvocaat – bij de Hoge Raad, bij de Nederlandse Mededingingsautoriteit en de Europese Commissie. Zijn kennis en ervaring omvatten onder meer het mededingingsrecht, staatssteun, landbouwrecht, de vier vrijheden en buitenlandse betrekkingen van de EU (met name de preferentiële handelsregimes). Een belangrijk deel van zijn praktijk betreft zaken op het raakvlak van intellectueel eigendomsrecht en Europees recht. Hij trad op in "landmark cases" op dit terrein bij het Hof van Justitie zoals de Magill-zaak en zaken als Loendersloot/Ballantine's, Merck/Generics, BMW/Deenik, Assco/Layher, Class/SmithKline Beecham, G-Star/Benetton en Bavaria/Bayerischer Brauerbund, en bij de Hoge Raad, ondermeer in de zaken Lancôme/Kruidvat, Dior/Elos, Kamstra/Jack Daniels, Euromedica/MSD.

Naam:

Van der Wal

Voornaam:

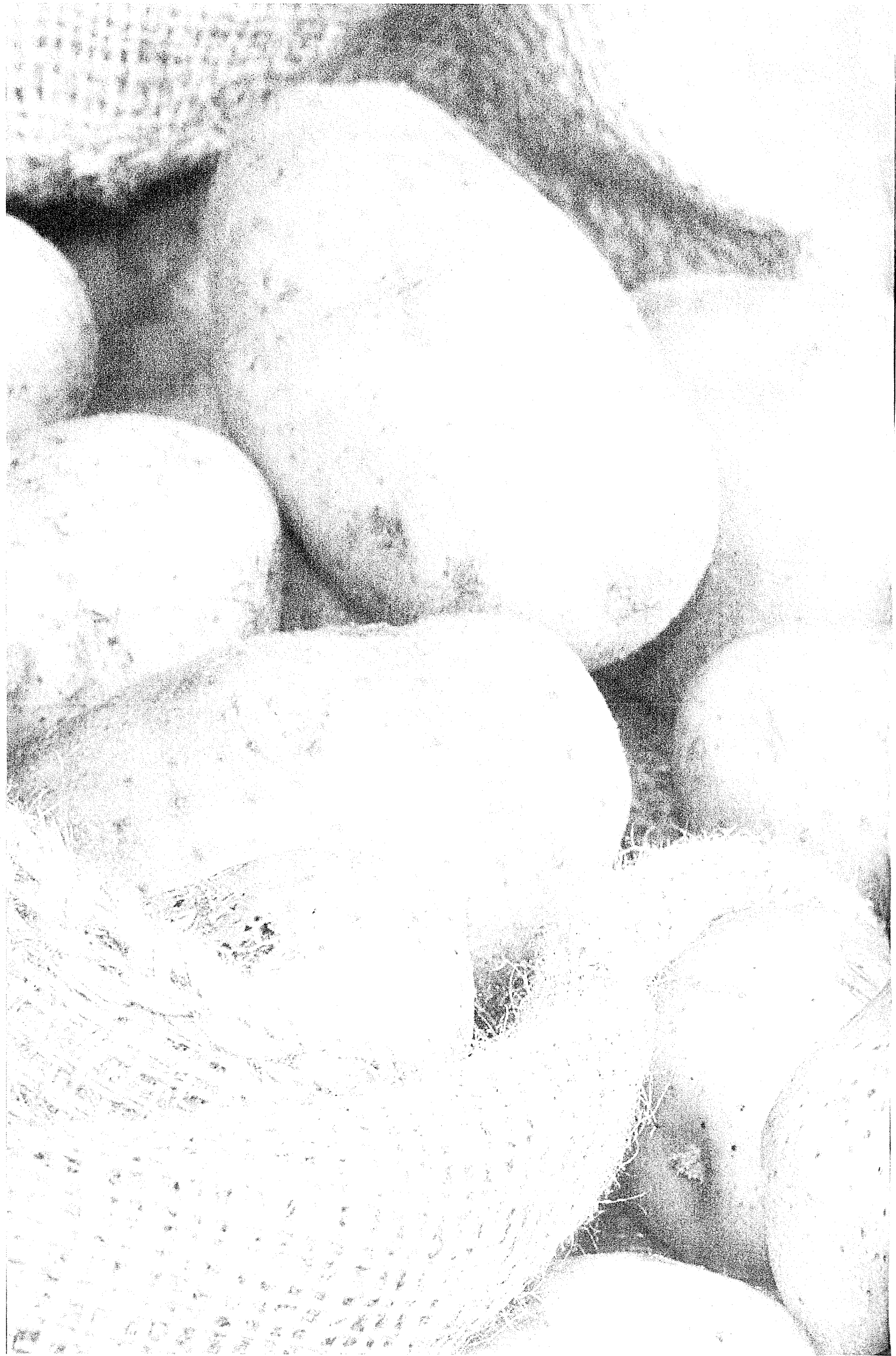
Gerard

Geboortjaar:

1973

Huidige functie:

Advocaat

Van Opperdoezer Ronde, Beiers Bier en Griekse Feta

Dhr. mr. G. van der Wal

Inleiding

Bij de etikettering van levensmiddelen wordt steeds vaker gebruik gemaakt van geografische benamingen, bijvoorbeeld Parmaham, Beurre d'Ardenne, Tiroler Bergkäse, Hollandse Gouda en Griekse Feta. Het gebruik van deze benamingen ademt een zekere mate van kwaliteit en exclusiviteit uit en vormt een verkoopbevorderende troef in handen van de producenten, vergelijkbaar met een keurmerk.

Een groot aantal van deze benamingen wordt op Europees niveau beschermd door een Verordening inzake de bescherming van geografische en oorsprongsbenamingen van landbouwproducten en levensmiddelen (tot 2006 Verordening 2081/92¹ en daarna Verordening 510/2006²). Over de bescherming van geografische en oorsprongsbenamingen worden relatief veel juridische procedures gevoerd, waaruit wel blijkt dat het verwerven of voorkomen van een door het gemeenschapsrecht beschermde geografische aanduiding of oorsprongsbenaming van groot belang wordt geacht,³ met name in de landen die van oudsher nationale wetgeving kenden op dit terrein.

¹ Pb L 208 (1992) p. 1, voor het laatst gewijzigd door Verordening 806/2003, Pb L 122 (2003) p. 1.

² Pb L 93 (2006) p. 12. De bescherming voor geografische benamingen is naast Verordening 510/2006 ook onderwerp van WIPO-verdragen, het TRIPS-verdrag en bilaterale verdragen. Vgl. B.M. Vroom-Cramer, Juridische aspecten van geografische aanduidingen, Deventer, 2002, p. 21 e.v. Geografische aanduidingen worden voorts uitdrukkelijk beschermd door de artikelen 22 en 23 TRIPS (Agreement of Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) en worden beschouwd als "intellectuele eigendom" in de zin van artikel 50 van dat Verdrag.

³ Zie o.m. HvJ EG 4 maart 1999, zaak C-87/97, Gorgonzola, Jur. 1999, p. I-1301; HvJ EG 16 maart 1999, zaken C-289/96, C-293/96 en C-299/96, Denemarken/Commissie (Feta I), Jur. 1999, p. I 1541; HvJ EG 7 november 2000, zaak C-312/98, Warsteiner, Jur. 2000, p. I-9187; HvJ EG 6 december 2001, zaak C-269/99, Spreewälder Gurken, Jur. 2001, p. I-9517; HvJ EG 25 juni 2002, zaak C-66/00, Bigi/Formaggio Reggiona, Jur. 2002, p. I-5917; HvJ EG 20 mei 2003, zaak C-108/01, Prosciutto di Parma, Jur. 2003, p. I-5121; HvJ EG 18 november 2003, zaak C-216/01, Budweiser, Jur. 2003, p. I-13617; HvJ EG 25 oktober 2005, zaken C-465/02 en C-466/02, Duitsland e.a./Commissie (Feta II), Jur. 2005, p. I-9115 en HvJ EG 2 juli 2009, zaak C-343/07, Bavaria/Bayerischer Brauerbund, n.n.g. Zie ook GvEA 15 september 1998, T-109/97, Molkerei Grossbraunshain, Jur. 1998, p. II-3533 (bevestigd door HvJ EG 26 oktober 2000, zaak C-447/98P, Jur. 2000, p. I-9097); GvEA 26 maart 1999, T-114/96, Turrón de Jijona, Jur. 1999, p. II-913.

Na een bespreking van de historie van deze bescherming (§ 2), zal ik aandacht besteden aan de verschillende vormen van bescherming en de voorwaarden om voor bescherming in aanmerking te komen (§ 3).⁴ Omdat daar in het verleden vragen over zijn gerezen, zal ik daarna specifiek aandacht besteden aan:

- de uitsluiting van bescherming voor soortnamen (§ 4);
- de verhouding tussen beschermde benamingen en bestaande merken (§ 5);
- de (gebrekkige) relatie tussen de bescherming van geografische aanduidingen en de kwaliteit (§ 6);
- de rechtsbescherming (§ 7).

Historie

Voor de vaststelling van de oorsprongsverordening liepen de gebruiken met betrekking tot oorsprongsbenamingen en geografische aanduidingen zeer uiteen in de verschillende lidstaten. Sommige lidstaten hadden reeds een regime van gecontroleerde benamingen van oorsprong dat het gebruik van herkomstaanduidingen en oorsprongsbenamingen van bepaalde nationale producten beschermde. Op grond van deze nationale voorschriften konden importen van producten met dergelijke aanduidingen of benamingen worden uitgesloten, met als enige voorbehoud het verbod op invoerbepkeringen en de gerechtvaardigde uitzonderingen daarop (vastgelegd in de artikelen 28 en 30 van het EG Verdrag).

Het verschil tussen de lidstaten in de EU bestond vooral tussen Noord- en Zuid-Europa. In de Zuid-Europese lidstaten (voornamelijk Frankrijk, Italië, Spanje, Portugal, Griekenland) bestond een lange lijst van aanduidingen en benamingen die wettelijk waren beschermd en als onderdeel van het culturele erfgoed werden beschouwd. In de Noord-Europese lidstaten, met uitzondering van Duitsland was het aantal beschermde aanduidingen en benamingen aanzienlijk geringer.⁵ Bovendien bestonden in deze lidstaten historisch gezien geen registers van de beschermde aanduidingen en be-

⁴ De specifieke oorsprongregelingen voor gedestilleerde dranken (Verordening (EG) nr. 110/2008, Pb L 39 (2008) en wijn (Verordening 753/2002, Pb L 118 (2002) p. 1, voor het laatst gewijzigd door Verordening 261/2006, Pb L 46 (2006) p. 18), gebaseerd op Verordening 1493/1999 (gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt), Pb L 179 (1999) p. 1, voor het laatst gewijzigd door Verordening 2165/2005, Pb L 345 (2005) p. 1, komen hier niet aan de orde.

⁵ In de bijlage bij Verordening (EG) Nr. 1107/96 betreffende de registratie van de geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen in het kader van de procedure van artikel 17 van Verordening (EEG) nr. 2081/92 van de Raad (PB L 148 van 21.6.1996, blz. 1) is een groot deel van de benamingen die voor de inwerkingtreding van verordening 2081/92 in de betreffende lidstaten wettelijk waren beschermd of door het gebruik algemeen gangbaar waren geworden, opgenomen.

namingen, maar werd de bescherming gereguleerd door de wetgeving ter voorkoming van misleidende praktijken en concurrentievervalsing.

De introductie van de oorsprongsverordening in 1992 maakt deel uit van het herziene landbouwbeleid waarin na een periode van schaalvergroting de kwaliteit van de producten centraal stond. De oorsprongsverordening vormt een aanvulling op de reeds vastgestelde richtlijn voor de etikettering en presentatie van levensmiddelen en de daarvoor gemaakte reclame.⁶ Deze richtlijn bevatte slechts algemene harmoniserende voorschriften met betrekking tot de etikettering van levensmiddelen. Gezien de specificiteit van bepaalde landbouwproducten en levensmiddelen uit bepaalde gebieden zijn met de 'oorsprongsverordening' bijzondere aanvullende bepalingen vastgesteld die een uniforme bescherming van oorsprongsbenamingen en geografische aanduidingen binnen de EU garanderen.

Beschermde geografische aanduidingen, oorsprongsbenamingen en specificiteitscertificering

Algemeen

De bescherming van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen wordt geacht te behoren tot het terrein van de bescherming van intellectuele eigendomsrechten. Dat is op zichzelf logisch, aangezien voor beschermde aanduidingen en benamingen – evenals voor merk rechten – geldt dat rechthebbenden een exclusief recht wordt toegekend (met werking tegenover derden) met als doel de herkomst van een product te kunnen garanderen.⁷ Uit de jurisprudentie van het Hof van Justitie blijkt ook dat zowel herkomstaanduidingen als oorsprongsbenamingen door het Hof onder de uitzondering uit hoofde van “de bescherming van industriële en commerciële eigendom” (artikel 30 EG-Verdrag) worden gebracht.⁸

Kenmerk van een beschermde oorsprongsbenaming (BOB) en beschermde geografische aanduiding (BGA) is de open kring van gerechtigden die de BOB of BGA voor hun producten mogen gebruiken in het handelsverkeer: als de in het verkeer gebrachte producten voldoen aan de voor de betreffende BOB of BGA gestelde eisen, bestaat van rechtswege het recht om

⁶ Richtlijn 79/122.

⁷ Vgl. § 2 COM(2005)698 d.d. 19 januari 2006 waarin wordt verduidelijkt dat het doel van de regeling is om de benamingen doeltreffend tegen misbruik en wederrechtelijke imitaties te beschermen en de geloofwaardigheid van producten met een oorsprongsbenaming of een geografische aanduiding te vergroten.

⁸ Zie o.m. HvJ EG 10 november 1992, zaak C-3/91, Exportur SA/Lor SA en Confiserie du Tech, Jur. 1992, p. I-5529; HvJ EG 16 mei 2000, zaak C-388/95, Rioja, Jur. 2000, p. I-3123; HvJ EG 18 november 2003, zaak C-216/01, Budweiser, Jur. 2003, p. I-13617; vgl. HvJ EG 20 mei 2003, zaak C-469/00, Grana Padano, Jur. 2003, p. I-5053, r.o. 47.

de BOB of BGA te voeren voor en op deze producten.⁹ In zoverre verschilt een BOB of BGA van een individueel merkrecht. Daarvan is het gebruik voorbehouden aan de merkhouders en degenen die door de merkhouders gerechtigd zijn gebruik te maken van het merk (en bij een collectief merk is het gebruik voorbehouden aan “de leden van de vereniging die merkhouders is,”¹⁰ of aan degenen die op grond van het reglement daartoe het recht hebben¹¹).

Geregistreerde benamingen zijn onder andere beschermd tegen rechtstreeks en indirect gebruik voor producten die niet onder de registratie vallen, indien deze producten vergelijkbaar zijn met de onder deze benaming geregistreerde producten. Daarnaast zijn geregistreerde benamingen beschermd tegen het gebruik waardoor van de reputatie van de beschermde benaming wordt geprofiteerd. Voorts is misbruik, nabootsing, vertaling en gebruik van de geregistreerde benaming in combinatie van uitdrukkingen zoals “soort”, “type”, “op de wijze van” of andere misleidende aanduiding verboden.

Inmiddels hebben 846 geografische benamingen¹² een officiële communautaire status en zijn deze opgenomen in de lijsten van Verordening 1107/96¹³ en Verordening 2400/96.¹⁴ Het aantal Nederlandse geregistreerde aanduidingen is – in vergelijking tot andere lidstaten – klein; we komen niet verder dan: Noord-Hollandse Edammer, Noord-Hollandse Gouda, Boeren-Leidse met sleutels, Opperdoezer Ronde, Westlandse druif en Kanterkaas (Kanternaagelkaas en Kanterkomijnekaas).¹⁵ Vorig jaar is ook jenever door Europa als streekproduct erkend. Die sterke drank mag nu enkel nog in België, Nederland en bepaalde gebieden van Frankrijk en

⁹ Zie art. 8 lid 1 Verordening 510/2006. Als de aanduiding wordt gebruikt, worden ook de vermeldingen “beschermde oorsprongsbenaming” (BOB) of “beschermde geografische aanduiding” (BGA) met de bijbehorende communautaire symbolen aangebracht op de etikettering (art. 8 lid 2 Verordening 510/2006).

¹⁰ Art. 64 Verordening 49/94 (gemeenschapsmerk), Pb L 11 (1994) p. 1, voor het laatste gewijzigd door het Protocol Toelating Bulgarije en Roemenië, Pb L 157 (2005) p. 56.

¹¹ Art. 21 Benelux Merkenwet.

¹² Zie http://ec.europa.eu/agriculture/quality/database/index_en.htm.

¹³ Pb L 148 (1996) p. 1, voor het laatst gewijzigd door Verordening 704/2005, Pb L 118 (2005) p. 14. Verordening 1107/96 is de lijst van BOB en BGA die in de lidstaten bestonden en bescherming genoten bij het van kracht worden van Verordening 2081/92 tijdig werden aangemeld voor registratie via de versnelde procedure.

¹⁴ Pb L 327 (1996) p. 11, voor het laatst gewijzigd door Verordening 417/2006, Pb L 72 (2006) p. 8. Verordening 2400/96 bevat de lijst met nieuwe BOB en BGA.

¹⁵ De eerste vier zijn beschermde oorsprongsbenamingen (BOB) (drie keer kaas en een “vastkokende aardappel”) die zijn geregistreerd als reeds vóór 1992 bestaande beschermde aanduidingen (lijst van Verordening 1107/96); de twee laatste zijn een BOB, resp. beschermde geografische aanduiding (BGA) op de lijst van Verordening 2400/96. De Opperdoezer Ronde kent in ieder geval één liefhebber; zie J.H. Jans, De domste boeren hebben de dikste aardappelen ..., *Ars Aequi* 2006, p. 309.

Duitsland worden geproduceerd.¹⁶ De aanvraag tot bescherming van de geografische benaming voor de kazen Edam Holland en Gouda Holland is in 2008 ingediend en in het publicatieblad aangekondigd.¹⁷

Tientallen Franse streken hebben hun “volailles” geregistreerd;¹⁸ er lijkt vrijwel geen ham- of worstsoort aan registratie ontsnapt, naast de talloze kaassoorten uit even zoveel aantrekkelijke streken en dorpen en niet te vergeten de vele olijfoliën en olijven die met eveneens geregistreerd bronwater genuttigd kunnen worden. Onze kazen, één druiven- en één aardappersoort en de met België, Duitsland en Frankrijk gedeelde jenever steken daar wat mager tegen af. Dit vindt waarschijnlijk zijn oorzaak in de eisen die Verordening 510/2006 stelt voor registratie, het feit dat Nederland niet van oudsher een nationaal stelsel voor registratie en/of bescherming van geografische en oorsprongsbenamingen kende en doordat de Nederlandse productie in de landbouwsector traditioneel niet gericht was op toegevoegde waarde per eenheid product door middel van (gepreten-deerde) kwaliteitskenmerken maar op het produceren van grote hoeveelheden van goederen van (goede) homogene kwaliteit. Nederland heeft om die reden meer te duchten van het monopoliseren van aanduidingen in andere landen. Nederland was – waarschijnlijk mede daarom – ook geen voorstander van een systeem van communautaire bescherming van geografische benamingen.

Juridisch kader

De Europese regelgeving onderscheidt drie soorten beschermde aanduidingen: beschermde oorsprongsbenamingen (BOB), beschermde geografische aanduidingen (BGA) en de gegarandeerde traditionele specialiteit (GTS).

Beschermde oorsprongsbenamingen

Een beschermde oorsprongsbenaming (BOB) is de naam van een streek, een plaats of – in uitzonderingsgevallen – een land, die wordt gebruikt voor de benaming van een landbouwproduct of levensmiddel dat voldoet aan drie voorwaarden:¹⁹

- i) het product moet afkomstig zijn uit de streek, de plaats of het land waarnaar de aanduiding verwijst; en
- ii) de kwaliteit of kenmerken van het product moeten uitsluitend of hoofdzakelijk aan de geografische locatie waarvan het de naam draagt, zijn toe te schrijven (daaronder begrepen factoren van natuurlijke en menselijke aard); en

¹⁶ Andere landen kunnen wel nog een gelijkaardige drank stoken, maar mogen die niet meer als jenever, genever, graanjenever of genièvre aanbieden. Jonge en oude jenever (genever) mag uitsluitend afkomstig zijn uit België en Nederland.

¹⁷ PBEG C61 (2008) en C57 (2008).

¹⁸ Hier te vertalen met “gevogelte” en niet met “kwetterend vrouwvolk” (Van Dale).

¹⁹ Zie art. 2 lid 1 sub a Verordening 510/2006.

- iii) de productie, verwerking en bereiding moeten (volledig) in het betreffende geografische gebied plaatsvinden.²⁰

Deze vorm van bescherming geldt voor een aantal Nederlandse producten, namelijk de Opperdoezer Ronde (een aardappel), Boeren-Leidse kaas met sleutels, Kanterkaas, Kanternagelkaas, Kanterkomijnkaas, Noord-Hollandse Edammer en Noord-Hollandse Gouda. Op die producten mag symbool 1 prijken.

Beschermde geografische aanduidingen

Een beschermde geografische aanduiding (BGA) is eveneens de naam van een streek, een plaats of een land die wordt gebruikt voor de benaming van een landbouwproduct of levensmiddel, waarbij moet zijn voldaan aan de voorwaarde onder (i) en aan de voorwaarde dat een bepaalde hoedanigheid, de faam of een ander kenmerk aan de geografische oorsprong kan worden toegeschreven. Hier wordt niet de eis gesteld dat de “fysische” kenmerken van het product geografisch bepaald zijn. De voorwaarde onder (iii) geldt bovendien slechts in afgezwakte vorm: productie en/of verwerking en/of bereiding moeten in het gebied plaatsvinden, maar niet productie én verwerking én bereiding zoals in het geval van een BOB.

Deze bescherming geldt onder meer voor de Westlandse druif en zal ook gelden voor Edam Holland en Gouda Holland. Op deze producten mag symbool 2 worden afgebeeld.

Specificiteitscertificering

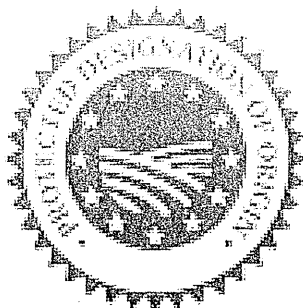
Naast de status van BGA en BOB, kent de Europese regelgeving een minder strenge variant, de Gegarandeerde Traditionele Specialiteit (GTS), die niet naar een specifieke herkomst van een product verwijst, maar naar een traditionele productsamenstelling of productiemethode. Vanaf 25 augustus 1993 voorzag Verordening 2082/92 in specificiteitscertificering voor landbouwproducten en levensmiddelen,²¹ maar in 2006 heeft de Raad tegelijk met de Verordening 510/2006 een nieuwe verordening aangenomen inzake “de gegarandeerde traditionele specialiteiten voor landbouwproducten en levensmiddelen” (Verordening 509/2006) die Verordening 2082/92 vervangt.²² De Verordening heeft betrekking op producten met een bepaalde “specialiteit”, dat wil zeggen producten die zich duidelijk onderscheiden van andere soortgelijke producten die tot dezelfde categorie behoren²³ en die van oudsher (“traditioneel”) dat specifieke karakter hebben. Het gaat

²⁰ Een traditionele – al dan niet niet-geografische – benaming, kan ook als oorsprongsbenaming of als geografische aanduiding worden gekwalificeerd, als daarmee een landbouwproduct of levensmiddel van oorsprong uit een streek of plaats wordt aangeduid en het product voldoet aan de voorwaarden die gelden voor een BOB en BGA.

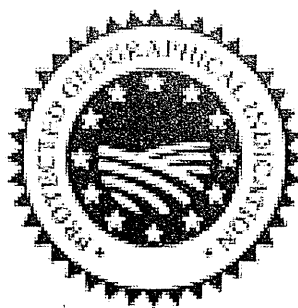
²¹ Verordening 1848/93 (Pb L 168 (1993) p. 35, voor het laatst gewijzigd door Verordening 2167/2004 (Pb L 371 (2004) p. 8)) bevat de toepassingsbepalingen voor Verordening 2082/92.

²² Verordening 1848/93 is van kracht gebleven.

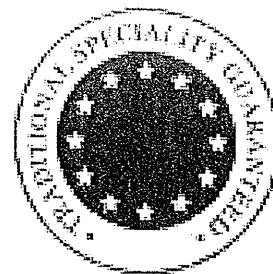
²³ Zie art. 2 lid 2 sub a Verordening 509/2006.

symbool 1

symbool 2

symbool 3

daarbij om de intrinsieke kenmerken²⁴ van een product en de productie- of verwerkingswijze. De presentatie is niet relevant: het presenteren van een product als “gebakken op grootmoeders wijze” of “de enige echte, traditionele ...” zal niet helpen om onder het bereik van de verordening te komen. Aangetoond moet worden dat de benaming van de producten gebruikt is op de communautaire markt gedurende een periode waarin overdracht van de ene op de andere generatie wordt toegeschreven.²⁵

Uit het register dat door de Commissie wordt bijgehouden van producten die een traditioneel karakter hebben dat zij ontleen aan een productie of verwerkingsmethode, maar niet aan de geografische oorsprong, blijkt dat de bescherming van traditionele specialiteiten – tot dusverre – niet erg populair is: sinds 1993 heeft de Commissie slechts 21 producten geregistreerd.²⁶ De bekendste geregistreerde benamingen zijn “mozzarella”²⁷ en de Belgische “kriek”, “Lambiek” en “Geuze” bieren.²⁸ Ook hier lijkt Nederland niet of nauwelijks mee te (kunnen) doen. Het enige Nederlandse product dat deze bescherming geniet, is boerenkaas (kaas mag alleen boerenkaas heten als het gaat om semi-harde of harde kaas, gemaakt van rauwe melk). Ook de traditionele producten met een communautaire registratie krachtens Verordening 509/2006 mogen een kenmerk, symbool 3, voeren.

De registratieprocedure

Bij het van kracht worden van Verordening 2081/92 kregen de lidstaten tot 26 januari 1994²⁹ de tijd de in hun respectievelijke landen reeds bestaande en aldaar beschermde aanduidingen aan te melden voor een communautaire registratie en bescherming. Dit leidde tot een groot aantal aanmeldingen.³⁰ Deze bestaande geografische benamingen zijn vervolgens geregistreerd en opgenomen in de lijst van Verordening 1107/96.

²⁴ Fysische, chemische, microbiologische, organoleptische kenmerken.

²⁵ Ten minste 25 jaar (art. 2 lid 1 sub b Verordening 509/2006).

²⁶ Stand van zaken per 25 augustus 2009.

²⁷ Verordening 2527/98, Pb L 317 (1998) p. 14.

²⁸ Verordening 2301/97, Pb L 319 (1997) p. 8 en Verordening 954/98, Pb L 133 (1998) p. 10.

²⁹ AG Jacobs heeft in zijn Conclusie in zaak C-269/99, Spreewälder Gurken, deze termijn berekend (§§ 38-39).

³⁰ De definitieve lijst is gepubliceerd in Pb C 69 (2002) p. 1.

Voor nieuwe aanduidingen geldt een registratieprocedure die wordt vastgesteld door de artikelen 4 tot en met 7 van Verordening 510/2006. Om een productnaam beschermd te krijgen, moet een groep producenten het product nauwkeurig beschrijven. Daarna moet de aanvraag worden ingediend bij de nationale overheid. Registratieaanvragen kunnen alleen worden ingediend bij de lidstaat van herkomst (van het product) door een representatieve organisatie.³¹ Bij een BOB en BGA hoort een organisatie die belast is met het toezicht op de marktdeelnemers, zodanig dat gewaarborgd is dat de onder de betreffende benaming op de markt gebrachte producten ook werkelijk beantwoorden aan het productdossier.³² De lidstaat moet de eerste beoordeling van de aanvraag doen en daartoe ook voorzien in een nationale bezwaarprocedure, de mogelijkheid van derden-belanghebbenden om daarin te participeren en publicatie van het productdossier. De nationale overheid stuurt het productdossier na controle en erkenning door naar de Europese Commissie. De procedure bij de Commissie bestaat uit een onderzoek, publicatie van de aanvraag en publicatie van de voorgenomen registratie, waartegen bezwaar kan worden gemaakt door lidstaten, derde landen en “elke rechtstreeks en persoonlijk betrokken natuurlijke of rechtspersoon”.³³ Vervolgens verschijnt een aankondiging in het publicatieblad van de Europese Gemeenschappen. Zijn er geen bezwaren ingediend,³⁴ dan wordt de beslissing in het Publicatieblad gepubliceerd. Al met al duurt dit proces vaak een jaar of drie, vier en soms zelfs veel langer.³⁵

Ook geografische aanduidingen uit derde landen

Naar aanleiding van klachten van de Verenigde Staten en Australië bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO) dat – kort samengevat – het systeem van (toen) Verordening 2081/92 geen of onvoldoende mogelijkheden bood

³¹ Zie art. 5 Verordening 510/2006.

³² Zie art. 4 lid 2 sub g, jo. art. 11 Verordening 510/2006. Voor de Nederlandse kazen is dat de Stichting Centraal Orgaan voor Kwaliteitsaangelegenheden in de zuivel; voor de “Opperdoezer Ronde” de Rijksdienst voor de Keuring van Vee en Vlees, hetgeen voor een “vastkokende aardappel” opmerkelijk is.

³³ Art. 7 lid 1 en 2 Verordening 510/2006.

³⁴ Opmerkelijk is de “mediation” die art. 7 lid 5 Verordening 510/2006 voorschrijft: als een bezwaarschrift ontvankelijk is, dienen belanghebbende partijen “op gepaste wijze” overleg te plegen. Als dat niet tot een akkoord leidt, zal de Commissie een besluit nemen rekening houdende “met de loyale en traditionele gebruiken en met de werkelijke risico’s van verwarring”. Dit is nogal cryptisch; het is onduidelijk wat het eigenlijke toetsingskader is en welke de grenzen zijn van de bevoegdheid van de Commissie.

³⁵ Zo werd de aanvraag voor “Bayerisches Bier” in 1994 aan de Commissie toegezonden en kon de benaming pas in 2001 worden geregistreerd (Verordening 1347/2001), ondanks het feit dat de vereenvoudigde procedure (art. 17 Verordening 2081/92) is gevolgd. Vanwege de politieke onenigheid heeft het zogenaamde regelgevend comité dat de Commissie adviseert over de voorstellen tot bescherming in dit geval geen advies uitgebracht. Conform de comitologievoorschriften van besluit 1999/468/EG is het voorstel daarom naar de Raad verwezen en is het besluit tot bescherming door de Raad vastgesteld.

om geografische en oorsprongsbenamingen uit derde landen ook in de Gemeenschap te beschermen, heeft het Orgaan voor Geschillenbeslechting van de WTO op 20 april 2005 de “Panel Reports on the European Communities’ protection of trademarks en geographical indications for agricultural products and foodstuffs” goedgekeurd. De klachten van de Verenigde Staten en Australië werden daarin gegrond verklaard. Verordening 510/2006 maakt het nu daarom mogelijk registratieaanvragen met betrekking tot een geografisch gebied in een derde land door de aldaar representatieve organisatie of de bevoegde autoriteiten van het derde land bij de Commissie in te dienen. De bepalingen in Verordening 2081/92 op grond waarvan een benaming van een derde land in de Gemeenschap alleen bescherming kan genieten op voorwaarde van reciprociteit (zowel ten aanzien van de bescherming als de voorwaarden voor een beschermde aanduiding) zijn vervallen.³⁶

Exclusieve bescherming op Europees niveau

Verordening 510/2006 is alleen van toepassing op bepaalde landbouwproducten³⁷ en levensmiddelen³⁸ en de landbouwproducten in bijlage II bij de verordening, maar vormt ten aanzien van deze producten tegelijkertijd een exclusief communautair beschermingsregime, met uitsluiting van de mogelijkheid van nationale bescherming. Het is niet mogelijk om naast Verordening 510/2006 op nationaal niveau te voorzien in beschermde geografische of oorsprongs aanduidingen³⁹ anders dan de zogenaamde “eenvoudige geografische aanduidingen” waarbij geen verband bestaat tussen de kenmerken van het product en de geografische herkomst.⁴⁰ Dat wil zeggen dat benamingen die in aanmerking komen om als BOB of BGA te worden geregistreerd in het kader van Verordening 510/2006 maar niet geregistreerd zijn, niet meer nationaal beschermd mogen worden. Voor BOB en BGA waarbij een rechtstreeks verband bestaat tussen een productkenmerk en zijn geografische oorsprong is het communautaire beschermingsregime in Verordening 510/2006 het enige.

³⁶ Artikelen 12 t/m 12 ter Verordening 2081/92 komen niet meer terug in Verordening 510/2006.

³⁷ Zie Bijlage I bij het EG Verdrag en Bijlage II bij de verordening (hooi; etherische oliën; kurk, cochenille; sierbloemen en -planten; wol; teenwilgen; gezwingeld vlas).

³⁸ Bijlage I bij de verordening: bier; dranken op basis van plantenextracten; brood, gebak, suikerwerk, biscuits en andere bakkerswaren; natuurlijke gommen en harsen; mosterdpasta; deegwaren.

³⁹ Art. 5 lid 6 Verordening 510/2006; HvJ EG 6 maart 2003, zaak C-6/02, Commissie/Frankrijk (regionale kenmerken), Jur. 2003, p. I-9187.

⁴⁰ HvJ EG 7 november 2000, zaak C-312/88, Warsteiner, Jur. 2000, p. I-9187.

Rechtsbescherming

Uit de uitspraak van het WTO-panel in de zaken WT/DS/174 en WT/DS/290 blijkt dat artikel 14 Verordening 2081/92 (de voorloper van Verordening 520/2006) in strijd was met artikel 16 TRIPs, onder meer omdat geen mogelijkheid van bezwaar openstond voor belanghebbenden.⁴¹ Dat is er ook de reden voor dat het bij de vaststelling van de nieuwe Verordening inzake de bescherming van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen van landbouwproducten en levensmiddelen (Verordening 510/2006) wenselijk werd geacht te bepalen dat de registratieprocedure iedere natuurlijke persoon uit een lidstaat of een derde land die een rechtmatig belang heeft, de gelegenheid moet bieden zijn rechten te doen gelden door bezwaar aan te tekenen.⁴² Daarvoor bestond die waarborg niet en waren de belanghebbenden aangewezen op politieke lobby's bij de vertegenwoordigers van de regeringen in het permanent comité dat de Commissie adviseert over de bescherming van aanduidingen of benamingen.

Een ander punt waaruit vanuit het oogpunt van rechtsbescherming vraagtekens kunnen worden gesteld, is het feit dat een groot deel van de beoordeling aan de nationale lidstaten wordt overgelaten.⁴³ Veel benamingen van producten worden in de landen van herkomst geassocieerd met nationale of regionale trots. In dat licht zou het de voorkeur verdienen om het aan de – onafhankelijke, boven de lidstaat staande – gemeenschapsinstellingen over te laten om kritisch te toetsen of wel is voldaan aan de voorwaarden van Verordening 510/2006. Dat gebeurt ook op andere rechtsgebieden waarbij nationale belangen in het geding zijn.⁴⁴ Het feit dat dat bij de communautair beschermde geografische benamingen niet gebeurt, is in mijn ogen een groot gemis.

Geen bescherming van soortnamen

Benamingen die soortnamen (dat wil zeggen een gangbare naam van een product of levensmiddel) zijn geworden kunnen niet worden geregistreerd. Om te bepalen of een benaming een soortnaam is geworden, wordt rekening gehouden met alle factoren die relevant kunnen zijn, in het bijzonder de bestaande situatie in de lidstaten en in het traditionele verbruiksgebied en de relevante nationale of communautaire wetgeving.⁴⁵ In zijn Conclusie voor het arrest Feta II besteedde AG Ruiz-Jarabo Colomer aandacht aan ontwikkelingen waardoor een (aanvankelijk) streekgebonden aanduiding

⁴¹ Art. 7 lid 4 Verordening 2081/92. Zie WT/DS174/R, § 7.658.

⁴² Zie considerans, § 14, en art. 7 Verordening 2081/92.

⁴³ Zie bijvoorbeeld HvJ EG 6 december 2001, zaak C-269/99, Spreewälder Gurken, Jur. 2001, p. I-9517 en HvJ EG 2 juli 2009, zaak C-343/07, Bavaria, Jur. 2009, n.n.g.

⁴⁴ Zo wordt aan de Commissie – en niet de lidstaten zelf – overgelaten of staatssteun verenigbaar is met de gemeenschappelijke markt (zie art. 87-88 EG).

⁴⁵ Zie art. 3 lid 1 Verordening 510/2006.

een soortnaam kan worden. Hij wees er onder meer op dat benamingen die aanvankelijk een geografische betekenis hadden, die betekenis kunnen verliezen door “un processus de vulgarisation”, waarvan het gebruik niet meer is voorbehouden aan ondernemingen in een bepaalde regio.⁴⁶

De vraag of een benaming van een product een generieke betekenis heeft (gekregen) is in de eerste plaats een feitelijke kwestie. Dit is uitvoerig aan de orde geweest in de Feta-zaak.⁴⁷ De vraag of een aanduiding een soortnaam is, speelde ook in het conflict tussen het Nederlandse biermerk Bavaria en de Duitse geografische aanduiding “Bayerisches Bier”.⁴⁸ Ten aanzien van deze aanduiding overwoog de Raad dat rekening moet worden gehouden met de situatie in de gehele Gemeenschap, en voorts: *“In dit geval bestaan er weliswaar aanwijzingen dat de termen “bajersk” en “bajer”, vertalingen in het Deens van de term “Bayerisches”, langzamerhand een synoniem voor de term “bier” en derhalve een soortnaam aan het worden is, maar er is niet aangetoond dat de term “Bayerisches Bier” of de vertaling ervan in alle talen van de Gemeenschap een soortnaam is”*. Op die grond verkreeg “Bayerisches Bier” de BGA-status. Het Hof heeft recentelijk geoordeeld dat *“deze benaming geen soortnaam is geworden op het grondgebied van de Gemeenschap, ondanks de aanwijzingen dat de Deense vertaling van deze benaming een synoniem voor de term “bier” en dus een gangbare naam aan het worden is”*.⁴⁹

In de Feta-zaak nam het Hof aan dat feta een soortnaam was (geworden) in Denemarken, maar niet in andere lidstaten, waar de naam feta werd gebruikt met een verwijzing naar het land van productie, hetgeen naar het oordeel van het Hof erop duidde dat de aanduiding feta in de ogen van de consument (zonder nadere plaatsaanduiding) duidt op Griekenland als land van herkomst.⁵⁰ Dat heeft er toe geleid dat de Denen – die ook veel feta produceren – plotseling werden gedwongen om hun (feta)kaas anders te noemen.

Het lijkt me overigens niet verenigbaar met het communautaire karakter van een registratie op grond van de Verordening 510/2006 indien uniforme bescherming in de gehele Gemeenschap mogelijk zou zijn voor een aanduiding die in één lidstaat een soortnaam is geworden. Hier doet zich dan de situatie voor die (in het merkenrecht) aan de orde kwam in de zaak

⁴⁶ Zie Conclusie, §§ 133-134.

⁴⁷ HvJ EG 16 maart 1999, zaak C-289/96, Denemarken/Commissie, Jur. 1999, p. I-1541; HvJ EG 25 oktober 2005, zaak C-465/02, Duitsland en Denemarken/Commissie, Jur. 2005, p. I-9115; zie ook Verordening 1829/2002, Pb L 277 (2002) p. 10; F. Gevers, Feta: death and resurrection of a GI, BMM Bulletin 4/2005-2006, p. 175.

⁴⁸ Verordening 1347/2001, Pb L 182 (2001) p. 3.

⁴⁹ HvJ EG 2 juli 2009, zaak C-343/07, Bavaria, Jur. 2009, n.n.g., r.o. 104 e.v.

⁵⁰ Dat is een merkwaardig argument. Veel waarschijnlijker is het dat de nadere plaatsaanduiding wordt toegevoegd om het product te onderscheiden van andere feta, die uit verschillende landen kan komen.

Ford/OHIM over het merk Option.⁵¹ een communautaire merkinschrijving kan alleen worden verkregen indien het merk in de gehele Gemeenschap onderscheidend vermogen heeft. Een gemeenschapsmerk is een eenheid en heeft dezelfde rechtsgevolgen in de gehele Gemeenschap. Om te kunnen worden ingeschreven moet het merk derhalve in de gehele Gemeenschap onderscheidend vermogen hebben. Het valt moeilijk in te zien waarom deze communautaire benadering niet zou gelden voor geografische en oorsprongsbenamingen.⁵² Ook daar geldt dat een discussie over de vraag in welke landen een aanduiding een soortnaam is geworden, overbodig zou moeten zijn, zodra vaststaat dat dit het geval is in één enkele lidstaat. Een communautaire registratie moet dan achterwege blijven. Dit argument was (helaas) niet aan het Hof voorgelegd in de Feta-zaak, zodat niet vaststaat dat het Hof het uitgangspunt van het Gerecht van Eerste Aanleg in de Option-zaak, zal toepassen in het kader van Verordening 510/2006 in geval van een aanduiding die in één of twee lidstaten een soortnaam is geworden, maar niet in het land van herkomst. Uit de zaak *Parmigiano Reggiano*⁵³ blijkt wel dat het Hof zware eisen stelt aan het bewijs dat een benaming een generiek karakter heeft gekregen en de bewijslast legt bij degene die daarop een beroep doet.

Verhouding tot het merkenrecht

De afbakening tussen merken en geografische en oorsprongs aanduidingen is lange tijd onduidelijk geweest, met name voor wat betreft de voorangsregels tussen merken en (in de lidstaten) bestaande aanduidingen die voor 26 januari 1994 bij de Commissie moesten worden aangemeld voor registratie via de verkorte procedure van artikel 17 van Verordening 2081/92 (oud). Verordening 510/2006 biedt daarvoor regels in artikel 14: de registratieaanvraag van een merk dat conflicteert met een BOB of BGA wordt afgewezen als de aanvraag wordt ingediend na de datum waarop de aanvraag tot registratie van de BOB of BGA bij de Commissie is ingediend.⁵⁴ De tekst van die bepaling luidt:⁵⁵

⁵¹ GvEA 30 maart 2000, zaak T-91/99, Jur. 2000, p. II-1925.

⁵² Er is natuurlijk wel een verschil tussen het merkenrecht en het regime voor BOB en BGA: indien een communautaire merkinschrijving niet mogelijk is omdat het merk niet in alle lidstaten voldoet aan de voor een merkinschrijving geldende eisen, bestaat nog wel de mogelijkheid van nationale merkinschrijvingen in die landen waar wel aan de voorwaarden wordt voldaan. Ingeval een oorsprongs- of geografische aanduiding niet kan worden geregistreerd op basis van Verordening 510/2006, is ook een nationale registratie als BOB of BGA niet mogelijk. Het is echter de vraag of deze consequentie een onderscheid rechtvaardigt tussen de handhaving van de voorwaarden voor communautaire registratie in het geval van merken enerzijds en BOB en BGA anderzijds.

⁵³ HvJ EG 26 februari 2008, zaak , *Parmigiano Reggiano*, NJ 2008, 292, r.o. 52.

⁵⁴ Kort na deze indiening wordt daarvan melding gemaakt in het Publicatieblad (art. 6 lid 1 Verordening 510/2006).

⁵⁵ Nummering in de tekst is toegevoegd.

“Met inachtneming van het Gemeenschapsrecht mag een merk (1) dat vóór de datum waarop de oorsprongsbenaming of de geografische aanduiding in het land van oorsprong is beschermd, (2) of vóór 1 januari 1996 te goeder trouw is gedeponeerd of ingeschreven, (3) of waarop, overeenkomstig de betrokken wetgeving, door gebruik te goeder trouw op het grondgebied van de Gemeenschap rechten zijn verworven (...) verder worden gebruikt (...).”

In artikel 14 van Verordening 2081/92 (vóór de wijziging die Verordening 692/2003⁵⁶ daarin aanbracht) werd de prioriteit bepaald door het antwoord op de vraag of de aanvraag tot registratie van het merk al dan niet werd gedaan vóór de publicatiedatum van de aanvraag van een BOB of BGA. Dat was geen sluitende regeling, omdat de registratieaanvragen voor de bestaande aanduidingen die voor 26 januari 1994 moesten worden ingediend en via de vereenvoudigde procedure van artikel 17 Verordening 2081/92 (oud) werden afgedaan, niet werden gepubliceerd. Het WTO-panel heeft in de zaken WT/DS/174 en WT/DS/290 vastgesteld dat artikel 14 lid 2 en artikel 14 lid 3 Verordening 2081/92 in strijd zijn met artikel 16 TRIPs. De schending van artikel 16 TRIPs werd weliswaar gerechtvaardigd geacht op grond van de uitzonderingsbepaling van artikel 17 TRIPs, maar uitsluitend omdat:

- i) een geografische aanduiding op basis van artikel 14 lid 3 Verordening 2081/92 in principe niet wordt verleend als consumenten worden misleid door de geografische aanduiding en die aanduiding betrekking heeft op een bestaand merk.⁵⁷
- ii) de mogelijkheid van bezwaar openstaat voor belanghebbenden (artikel 7 lid 4 Verordening 2081/92).⁵⁸ In de vereenvoudigde procedure kon echter géén bezwaar gemaakt worden, waardoor onvoldoende rekening is gehouden met de legitieme belangen van Bavaria als merkhouders. De aanvraag tot bescherming van “Bayerisches Bier” die op grond van de vereenvoudigde procedure was ingediend, werd niet gepubliceerd. Bavaria was niet op de hoogte van deze aanvraag en kon daarom niet tijdig vóór de (aanvraag tot) registratie van “Bayerisches Bier” als BGA bezwaar maken bij de Duitse autoriteiten. Deze lacune in de rechtsbescherming werd later met Verordening 510/2006 gerepareerd.
- iii) de bescherming uitsluitend geldt voor de benaming, zoals die in het certificaat van de BGA staat vermeld, zodat een merkhouders zich kan verzetten tegen het gebruik van de vertaalde naam van

⁵⁶ Pb L 99 (2003) p. 1.

⁵⁷ Zie WT/DS174/R, § 7.670.

⁵⁸ Zie WT/DS174/R, § 7.658.

de BGA, voorzover deze met het bestaande merk conflicteert en er verwarring kan ontstaan tussen de beide benamingen.⁵⁹

Artikel 14 (zoals gewijzigd door Verordening 692/2003 en van kracht vanaf 25 april 2003) bepaalde de prioriteit op basis van de datum waarop de aanvraag tot registratie van de aanduiding bij de Commissie werd ingediend (zonder onderscheid te maken tussen de verkorte procedure van artikel 17 Verordening 2081/92 (oud) en de reguliere procedure voor nieuwe BOB en BGA).

Het is bepaald opmerkelijk dat sinds het van kracht worden van Verordening 2081/92 al drie verschillende voorrangregels hebben gegolden waarvan de laatste in Verordening 510/2006 voor bestaande merken gunstiger kan zijn dan de regeling als neergelegd in Verordening 692/2003. In hoeverre kan Verordening 510/2006 een (gunstiger?) regeling voor bestaande merken introduceren met terugwerkende kracht? Of moet de regeling in thans artikel 14 Verordening 510/2006 als een codificatie worden beschouwd in reeds bestaande conflictregels? Hierover zal de aanhangige prejudiciële procedure (zaak C-120/08, Bavaria/Bayerischer Brauerbund) hopelijk meer duidelijkheid verschaffen.

Een kwaliteitsgarantie?

De Europese regelgeving inzake beschermde geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen strekt er toe een kwaliteitsregeling in te stellen voor bepaalde landbouwproducten om de landbouwproductie aan te moedigen.⁶⁰ Het is de vraag of die regelgeving daarin wel slaagt. Het gaat om kwaliteit van producten in de zin van eigenschappen op basis waarvan door de gebruiker een (meer)waarde wordt toegekend aan producten met die eigenschappen ten opzichte van soortgelijke producten die deze (veronderstelde) eigenschappen niet hebben. Het moet echter worden benadrukt dat voor de bescherming van een geografische aanduiding niet vereist is dat het product een bepaalde kwaliteit bezit, maar uitsluitend dat er een band bestaat tussen een bepaalde hoedanigheid, de faam of een ander kenmerk en de geografische oorsprong. Ook benamingen voor producten

⁵⁹ Zie WT/DS174/R, § 7.657.

⁶⁰ Vgl. § 3 van de considerans van Verordening 2081/92, waarin werd overwogen dat in de afgelopen jaren is geconstateerd dat de consumenten geneigd zijn voor hun eten en drinken kwaliteit boven drinken te doen prevaleren en dat dit verlangen naar specifieke producten o.m. leidt tot een toenemende vraag naar landbouwproducten of levensmiddelen waarvan de geografische oorsprong vaststaat.

die een bepaalde kwaliteit pretenderen (zonder die te kunnen waarmaken), komen derhalve in aanmerking voor bescherming onder Verordening 510/2006.⁶¹

Dat is anders bij merken. Bij een merk heeft de consument de garantie dat het product door of met toestemming van een specifieke merkhouder in het verkeer is gebracht en dat derhalve de oorsprong (en de daarbij behorende kwaliteit) vaststaat (de oorsprongsgarantiefunctie van het merk). De consument heeft zo de zekerheid dat een (merk)product afkomstig is van de merkhouder of onder diens verantwoordelijkheid (licentie) en (kwaliteits)instructies is geproduceerd. In die zin is de oorsprongsgarantiefunctie van een merk een kwaliteitsgarantie. Het is juist dat alleen de merkhouder toeziet op de aan het merk verbonden kwaliteitsverwachting van de consument, maar als hij dat niet doet is het in de meeste gevallen snel afgelopen met een merk. Bij een BOB en BGA mag je als consument wel een bepaald type product verwachten, maar meestal geen bepaalde (hoge of lage) kwaliteit. Het kan alles zijn: er zijn vele kwaliteitsvarianten van Feta (BGA) op de markt, maar slechts één kwaliteit van Leerdammer (merk). Een BOB of BGA mag gebruikt worden door alle producenten van het betreffende product in een welbepaalde regio, zij het dat zij gehouden zijn de voorwaarden van het productdossier na te leven, bij gebreke waarvan uiteindelijk de registratie van de BOB of BGA gevaar zou kunnen lopen.⁶² In hoeverre het productdossier dan ook werkelijk leidt tot een kwaliteitsgarantie kan onderwerp van discussie zijn: artikel 4 Verordening 510/2006 vraagt wat de kwaliteit van het product betreft alleen *“de beschrijving van het landbouwproduct of het levensmiddel, inclusief, in voorkomend geval, de grondstoffen en de belangrijkste fysische, chemische, microbiologische of organoleptische kenmerken ...”*,⁶³ alsmede *“de beschrijving van de werkwijze voor het verkrijgen van het product ..., en, in voorkomend geval, de authentieke en onveranderlijke plaatselijke werkwijzen alsmede elementen betreffende de verpakking.”*⁶⁴ In de verschillende bekendmakingen die aan de registratieverordeningen voor nieuwe BOB en BGA voorafgaan wordt meestal dieper op de kwaliteitseisen ingegaan dan uit deze bepalingen zou kunnen blijken. Anderzijds zijn er registraties van met name vóór 1992 bestaande BOB en BGA, waarbij vragen gesteld kunnen worden over de kwaliteitsgarantie van de oorsprongs- of geografische aanduiding. Zo staat vast dat de BGA *“Bayerisches Bier”* mag worden gebruikt door meer dan tientallen brouwerijen voor meer dan evenzovele verschillende soorten bier. In dergelijke geval-

⁶¹ Vgl. Beier & Knaak, 'The Protection of Direct and Indirect Geographical Indications of Source in Germany and the European Community', IIC 1994, p. 31, die benadrukken dat een benaming beschermenswaardig is, ongeacht de kwaliteit van de betreffende producten.

⁶² Art. 12 Verordening 510/2006.

⁶³ Art. 4 lid 2 sub b Verordening 510/2006.

⁶⁴ Voor zover de verpakking relevant is voor de kwaliteit, de oorsprongsgarantie en de controle (art. 4 lid 2 sub e Verordening 510/2006).

len schiet de consument weinig op met het gebruik van de BOB of BGA op deze producten. Het is vooral de producent die er goede sier mee maakt. Illustratief is de gang van zaken bij de bescherming van de Geraardsbergse mattentaarten, zoals die wordt beschreven op de website www.splinternet.be:

“Die voorwaarden blijken echter relatief. Kathy Van Waeyenberghe houdt samen met haar man de bakkerij Sarlar open in hartje Geraardsbergen. Zij zijn niet bij het broederschap aangesloten, maar op hun etalage prijkt zowel het Europese label als de slogan ‘Echte Geraardsbergse mattentaarten’. ‘Het broederschap interesseert ons niet, maar wij gebruiken wel het logo. Iedere bakker uit Geraardsbergen mag dat trouwens doen. Ook het recept ligt niet vast. De ene bakker gebruikt meer amandelen in zijn matten,⁶⁵ de andere meer vanille’.

Dat de voorwaarden van het broederschap niet strikt nageleefd worden, verbaast ook familie De Clercq van de gelijknamige patisserie niet. ‘Wij zijn wel bij het broederschap aangesloten, maar horen er amper iets van’, vertelt moeder Carine. De leden van het broederschap gebruiken wel allemaal hetzelfde recept, maar ik denk eigenlijk dat elke Geraardsbergse bakker het Europese logo mag gebruiken. Vaste voorwaarden of niet: de Geraardsbergse bakkers halen wel voordeel uit de Europese erkenning. ‘Heel veel dagjestoeristen kopen mattentaarten, maar pendelaars nemen vaak mattentaarten mee naar huis’, vertelt Carine.”

Via de harmonisatie van nationale kwaliteitseisen, kunnen een bepaald kwaliteitsniveau en gelijke mededingingsvoorwaarden worden gewaarborgd zonder dat daarvoor de bescherming van geografische aanduidingen nodig is (bijvoorbeeld door middel van etiketteringsvoorschriften en het verbod op misleidende reclame). Iemand die bonbons⁶⁶ produceert met daarop de aanduiding “Belgische Bonbons” maakt zich schuldig aan misleidende reclame als de bonbons in werkelijkheid uit Amsterdam komen. Je kunt je afvragen of er – vanuit het oogpunt van consumentenbescherming en het tegengaan van oneerlijke concurrentie – nog wel behoefte is aan vergaande bescherming voor geografische benamingen zoals die nu wordt gehanteerd.

Conclusie

Tot zover mijn beschouwingen over de Opperdoezer Ronde, Beiers Bier, Griekse Feta en de vele andere geografische benamingen die op communautair niveau zijn beschermd. Ze doen je het water in de mond lopen. Hoe lekker de meeste van deze producten ook zijn, bedenk wel dat er geen garantie op kwaliteit is, iets dat je als consument misschien wel verwacht bij het zien van een officieel EU-logo op de verpakking. De verordeningen

⁶⁵ Gestremde melk, de basis van een mattetaart.

⁶⁶ Voor de Nederlandse lezer gebruik ik hier het woord “bonbons” voor pralines.

voor BOB, BGA en GTS bevatten namelijk geen regels die de kwaliteit op communautair niveau normeren. Deze verordeningen laten de keuze van aanduidingen en benamingen, alsmede de normering van de producten waarvoor deze mogen worden gebruikt, geheel over aan de sector en de desbetreffende lidstaat; vervolgens is op communautair niveau alleen een regime gecreëerd dat bescherming verleent aan de aanduiding of benaming, met uitsluiting van producten die niet aan het nationale productdossier voldoen en van producenten die (in het geval van BOB en BGA) niet aan de geografische criteria voldoen. Hoewel het systeem wordt gerechtvaardigd door de wens kwalitatief goede producten te kunnen herkennen, kan dus niet worden gesproken van een communautaire kwaliteitsregeling, omdat geen kwaliteit wordt gegarandeerd. Vanuit dat oogpunt kunnen wel enige vraagtekens worden gezet bij de vergaande bescherming die aan deze benamingen wordt toegekend.